

MÅLTIDET KAN REDDE VORES SMULDRENDE FÆLLESSKABER

---

af Jens Ulrich *

De traditionelle fællesskaber er i krise. Der er ikke længere noget, som naturligt binder os sammen. En fælles referenceramme eksisterer ikke længere. Artiklen giver et bud på, hvordan det er muligt at redde vores basale behov for altid at være del af et fællesskab. Der argumenteres for, at vi gennem et fokus på maden og måltidet kan etablere nye fællesskaber. Det kræver blot, at vi giver os hen til en samtale om måltidets og madens fortræffeligheder. Det er ikke nemt, men det er muligt, hvis vi tør overskride de bindinger, der ligger i vores protestantiske traditioner og i vores jantelovstungede kultur.

Fællesskaber i dag

Der er ingen tvivl om, at vi som mennesker har brug for at være unikke individer. Vi kan ikke affinde os med at være anonyme personer uden selvstændig karakter. Men der er heller ingen tvivl om, at vi også har brug for at indgå i fællesskaber. Det er i fællesskabet vi finder ud af, hvordan vi som individer adskiller os fra de an-

dre. Det er gennem forskellen til de andre, at vi finder ud af, hvad vores individuelle særkender er.

Men hvordan ser det ud, hvis vi prøver at tage temperaturen på vores fællesskaber i dagens Danmark. Ikke for godt. Tidligere var det lokalmiljøet og familien, der dannede grobunden for vores fællesskaber. I dag har lokalmiljøet udspillet sin rolle. Vi er blevet så mobile, at det lokale ikke længere har nogen betydning. Forsamlingshuset er lukket og den lystige snak i baglokalet hos den lokale købmand er for længst erstattet af anonyme chat-grupper på nettet. Familien er også under pres. Vi føler ikke længere en forpligtelse over for familien. Vi bruger den kun, hvis det kan betale sig og hvis vi får noget ud af den her og nu. Ikke engang aftensmåltidet udgør længere et samlingspunkt i familiens fortravlede hverdag. Vi spiser forskudt af hinanden. Vi snupper lige en hurtig McDonalds-menu, når vi er på vej til næste aktivitet. Børnene varmer de færdigretter i microen og indtager dem foran skærmen på deres værelser. Familiemåltidet er for længst afgået ved døden.

Hvor skal vi så spejle hen, når vi skal på jagt efter nutidens fællesskaber? Er det i foreningslivet? Nej, selv om vi plejer at være stolte af vores "Forenings Danmark", så er vores aktive deltagelse i foreningslivet drastisk for

nedadgående. Vi kan måske svinge os op til at et medlemskab af Brugsens dividendeklub, men det kan der ikke bindes mange fællesskaber op på. Er det så på arbejdspladsen, vi skal spejle efter nutidens fællesskaber? Nej, heller ikke her blomstrer fællesskaberne. Vi arbejder forskudt eller vi arbejder hjemmefra, hvor det via internettet er blevet muligt at afholde møder over lange afstande uden at vi behøver at være fysisk sammen. Vi behøver ikke længere at bevæge os ud i den virkelige verden. Den var også rigtig ubehagelig at færdes i. Her var vi belastet af de andres vurderende blikke, dårlige ånde og svedlugtende skjorter. Nej, så er der nu alligevel dejligt trykt hjemme foran tastaturet! Og skulle det alligevel ske, at vi drister os hen til vores fysiske arbejdsplads, og skulle det helt unikke ske, at vi også drister os ned i frokoststuen for at indtage vores mad, så kender vi alle den urolige stemning, hvor pinligheden over ikke at have noget at snakke med de andre om, gør vores skjorter endnu mere svedlugtende. Har der ikke lige været fodboldlandskamp eller melodigrandprix på programmet, så er det praktisk talt umuligt at holde en samtale i gang.

At vi ikke har noget at snakke om, er et problem som forfølger os. Om det så er i familien eller på arbejdspladsen, så har vi svært ved at finde noget at samtale om. Vi har ingen fæl-

les oplevelser, vi har ingen fælles referencepunkter, som den almindelige uforpligtende sludren kan tage afsæt i. Snakken om sidste sommerens dårlige vejr er hurtigt udtømt og vi har kun dårlige erfaringer med at diskutere, hvorvidt Pia og hendes parti har ret i, at vi er truet af stadig større horder af muslimer, som alle vil have del i vores dejlige og åh så danske fællesskab. Nej, der er svært at holde en ordentlig samtale i gang, hvilket også bevidnes af, at smarte konsulentfirmaer udbyder virksomhedsrettede kurser i small talk. En disciplin som er vigtig i erhvervslivet, men samtidig en disciplin som er truet i en tid, hvor de fælles referencerammer ikke længere byder sig naturligt til.

Hvor står vi så, hvis vores kontaktflader til omverden er blevet begrænset til elektroniske informationsstrømme? Hvad sker der, hvis det fysiske møde bliver unaturligt for os? Hvilke konsekvenser har det, hvis mødet med vores medmennesker bliver en pinsel frem for et berigende møde, som skulle gøre, at vi blev mere afklaret om, hvem vi hver især er?

Dårligdommene står her i kø. Vi bliver egoistiske. Vi kommer til at lide af fatal mangel på medmenneskelig indlevelse. Vi bliver angste for omverdenen. Vi mister tilliden til andre samtidig med, at vores selvtillid vakler, når vi ikke længere modtager bekræftelser på, at vi hver især har noget unikt

at bidrage det fælles med. Uden det sociale element går det bare ikke.

Måltidet

Hvordan redder vi så denne selvskabte mangel på fællesskaber? Måltidet, det at vi spiser sammen, kan være redningsplanken for fællesskabet. Det at spise er her noget helt specielt. Vi kan høre det samme, vi kan dufte det samme og vi kan se det sammen. Sådan forholder det sig ikke med det vi spiser. Vi kan ikke spise det sammen, men vi kan spise sammen. Vi spiser et måltid sammen, men vi gør det fra hver vores tallerken. Måltidet får på denne vis en hel unik betydning. Her smelter det fælles så at sige sammen med det individuelle. Vi behøver ikke miste os selv i det alt dominerende fællesskab og vi er samtidig heller ikke længere overladt til os selv og vores egen navle. Vi er en del af en fælleshed, nemlig måltidet, samtidig med, at vores individualitet er er god behold. En balance som forekommer helt i tråd med det måde, vi som moderne mennesker ønsker at orientere os til fællesskabet på.

Måltidet som anledning til selvpromovering

Selvom det hele ser så nemt og godt ud med denne rosenrøde fortælling om måltidets fortræffeligheder, så toner problemerne sig stadig op i horisonten. Det fokus som for tiden er på madlavning og gastronomisk ekvilibrisme har typisk mere at gøre med

selvhævdelse og selvpromovering end den har med et tilbud om fællesskab at gøre. Vi kreerer for at dupere, ikke for at skabe et rum for fælleshed. Gæstebudet er ikke længere et tilbud, men et anmassende råb om anerkendelse. Vi realiserer os gennem det at lave mad. Vi viser de indbudte gæster, at vi kan kreere en enestående middag. Når vi sætter de rigtigt vine til de enkelte retter, demonstrerer vi, at vi er i besiddelse af en pæn portion moderne dannelse.

Hvis vi sætter os ud over denne selv-scenesættelse, kan måltidet imidlertid ses som rammen om et fællesskab. Anledningen er at etablere et fællesskab, men måltidet er den institution, som gør fællesskabet muligt. Måltidet danner rammerne. Vi tage fat i det vi er fælles om. Det er ikke bare dét, at vi er fælles, der tæller. Den gik måske i 80'erne. Men i dag har stiller vi krav om kvalitet, æstetik og autenticitet i det vi er fælles om. Heldigvis. Og maden, måltidet og den gode smag indeholder netop potentiale for disse moderne kravs realiseren. Er budgettet ikke til hummer, foie gras og provencalske trøfler, som vi kan dupere vores gæster med, så kan den tid, vi har lagt i at kreere måltidet helt fra bunden også udgøre et tegn på, at vi værdsætter vores gæster. Det er ikke nødvendigvis spenderbucksernes størrelse, der tæller, men overvejelserne, der ligger bag, som har betydning.

Måltidet kan altså danne en meningsfuld ramme fællesskabet, men hvordan fylder vi så disse rammer ud? Hvordan udnytter vi disse rammer, hvis vores chef har været lidt karrig med bevillingerne til de dyre kurser i small talk? Her kommer det vi spiser i centrum. Vi kan lade samtalen tage sit udgangspunkt i maden og den vin vi drikker. Her har vi alle erfaringer at byde ind med. Og her kan alle have en mening. Der er ingen facitliste på, om torsken smager bedst hvis den dampes i hvidvin eller steges på skinsiden. Ingen har patenteret den gode fiskesuppe og ingen kan endegyldigt afgøre om der skal ansjoser i leverpostej. Der er heller ikke udarbejdet en autoritativ facitliste, når det kommer til at sætte vin og mad sammen. Der er mange selvbestaltede smagsdommere på området, men variationerne i deres anbefalinger mere end antyder, at sammensætningen af vin og mad er en individuel smagssag. Der er altså rigeligt med samtalestof gemt i det vi i måltidet er fælles om! Vi er ikke afhængige af grandprix og landskampe.

At turde spise og drikke

Nogle vil måske hævde, at vi da også allerede snakker om den mad, vi spiser og den vin, vi drikker. Og jo, vi husker da altid at rose værterne og forsikre om, at det da er den bedste farserede lammeryg, vi længe har smagt. Entusiasmen og indlevelsen er

imidlertid oftest fraværende. Vores levn fra den protestantiske tilgang til livet får nemt bugt med vores villighed til at snakke om, hvad vi spiser. Vi husker alle, hvordan de indbudte til Babettes Gæstebud på forhånd havde aftalt ikke at lade et eneste ord falde om maden de skulle spise. Samtale om mad og drikke er ensbetydende med at sælge ud af civilisationen og hengive sig til biologiske behov og dyriske instinkter.

En typisk indvendig vil her være, at vi i dagens Danmark har kastet denne byrde af protestantiske tungsind af os. Vi lever i en moderne sekulariseret verden, hvor Gud ikke længere ses som moralens indstifter. Men de begrænsninger for vores livsførelse, som tidligere kunne henføres til fortolkninger af Guds ord, kan vi i dag genfinde viklet ind i jantelovens stramme bånd. Forsøger man sig med en snak om vinen, der vil andet end blot bekræfte, at det dog er den mest fantastiske vin man længe har smagt, så bliver man straks stemplet som vinsnob eller tillagt belærende hensigter. Og forsøger man sig med en dybere gastronomisk snak, så bliver man hurtigt stemplet som frankofil eller som påvirket af en gal italieners evige jagt på æstetiske dybder. Mad og vin er stadig ikke rigtig noget civiliserede mennesker på vore breddegrader tager alvorligt.

Har værterne gjort noget ud af maden, har de lagt meget tid i at forbedre de enkelte retter helt fra bunden og ligger der grundige overvejelser bag udvælgelsen af aftenens vine, så fortjener de selvsagt også den anerkendelse, der ligger i, at de inviterede gæster ofre måltidet en oprigtig interesse. Men den danske kultur mangler i den grad at kunne vedkende sig en livsglæde og en reel værdsættelse og respekt for det, vi spiser og den vin, vi drikker. Hvis vi kan mobilisere et mod til at lade vores danskhed inspirere af den nerve og den begejstring, som de latinske lande besidder i forhold til bordets glæder, så har fællesskabet også en chance i vores moderne og fortravlede liv.

Måltidet kan hæves fra blot at være en ramme om vores fællesskab til også at være fællesskabets indhold. Hvis vi tør være vores nydelse bekendt, kan samtalen om måltidets indhold være en affyringsrampe for en fælleshed, der rækker videre end det, vi spiser og drikker. Hvis samtalen først drejer sig om det vi spiser og drikker, så ligger det jo snublende nært at videreføre en samtale om økologisk jordbrug, genmodificerede fødevarer eller vitaminberigede morgenmads produkter. Og pludselig har vi bevæget os ind på samtaleemner, som har et politisk indhold og som er af betydning for, hvordan der tages beslutninger om det store fællesskabs

indretning. Samtalen om måltidet kan, ud over at være fascinerende i sig selv, også fungere som fødselshjælper for den videre samtale inden for de rammer, som sættes af måltidets lille fællesskab.

Vi skal altså i højere grad turde give os hen i nydelse og turde give os selv lov til at dvæle ved en inspirerende og dybdegående samtale om nydelse ved indtagelsen af et godt og vel tilberedt måltid. Interessen for mad og vin og snakken om mad og vin kan sagtens være udgangspunktet for vores moderne fællesskaber og dermed også redningsplanken for vores kuldsejlede forståelser af, hvem vi hver især er. Med måltidet får vi på én gang serveret identitet og fællesskab, nydelse og politisk bevidsthed uden smagen af den ene overdøver smagen af det andet.

Skål og god appetit.

---

* Jens Ulrich (ph.d. & cand.mag.) er indehaver af konsulentfirmaet Måltidsinnovation og ansat på University College Syd.
